

OPONENTSKÝ POSUDEK

BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

na téma

Židovská komunita v Istanbulu v 19. století

Autorka: Tereza Brunerová

Kolegyně předložila zdařilou práci o 58 stranách, která se věnuje životu židovské obce v Istanbulu v devatenáctém století, a to především v souvislosti s tzv. „tanzīmāt“ (z arabského نظم „uspořádat“, „reorganizovat“) - modernizačními reformami v Osmanské říši, které probíhaly mezi lety 1839 až 1876. Tyto se dotkly také židovské populace v Osmanské říši, konkrétně ve vztahu k jejímu zrovnoprávnění a emancipaci. V jistém ohledu zde můžeme hovořit o „orientální“ verzi fenoménu, který započal již dříve a paralelně probíhal ve většině evropských zemí. Kolegyně se také zabývá proměnami uspořádání ve vlastních židovských obcích a proměnách ve školství. V úvodní kapitole se kolegyně vymezuje vůči tradičnímu mínění (reprezentovanému Bernardem Lewisem), dle něhož židovské obyvatelstvo zůstávalo pasivní v tomto významném období tureckých dějin. Intencí její práce je prokázat opak této teze, což se kolegyni podařilo:

„V roce 1961 Bernard Lewis napsal, že „Osmanská říše v souladu s islámským právem a tradicí tolerovala jiná náboženství a její křesťanští a židovští poddaní žili obecně v míru a bezpečí. Žili však ve vlastních komunitách, které byly přísně oddělené od muslimů. Již se nemohli volně začlenit do muslimské společnosti, jako bývalo kdysi možné v Bagdádu a Káhiře – ani se nemohli zásadněji podílet na intelektuálním životě Osmanů.“ I přesto, že se od té doby badatelské poznatky v této oblasti značně rozšířily, stále přetrvává přes padesát let starý názor, „že ačkoliv Židé v Osmanské říši žili v relativním míru, od muslimů byli fyzicky segregováni, neúčastnili se veřejného ani politického života a nijak nepřispívali ani životu intelektuálnímu.“ Cílem mé bakalářské práce je dokázat, že i přes jisté rozdíly mezi Židy a muslimy, stejně jako rozrůzněním židovských komunit po celé Osmanské říši, byli istanbulští Židé nedílnou součástí reformy Tanzimat a aktivně přispívali k rozvoji veřejné, politické, ekonomické, hospodářské a kulturní sféry Osmanské říše.“ (s. 10)

Bakalářská práce je dobře strukturovaná a pokrývá celou škálu témat, které se pojí s výše uvedeným hlavním tématem (reformy židovského školství, významné postavy istanbulské obce devatenáctého století). Po argumentační stránce je práce velmi srozumitelná. Rovněž kvalitní je i jazyková stránka (vyjma několika málo přehmatů, např. slovo „koukat“ na str. 29). Kolegyně pracovala s celou řadou zahraničních titulů (v anglickém a francouzském jazyce).

Poněvadž jsou mi blízká náboženská témata, zaujalo mě tvrzení kolegyně, dle něhož se členové šabatiánské sekty *Dönme* významně podíleli na vzniku hnutí „Mladých Turků“, resp. tvořili jádro „Výboru pro sjednocení a pokrok“ (s. 19). Nejvýznamnější badatel o tomto pokrokovém hnutí, jenž působící na Princeton University, M. Şükrü Hanioglu, však tuto tezi ve svých knihách *Preparation for Revolution: Young Turks 1902-1908* a *The Young Turks in Opposition* nikde nepodporuje. Obecně tvrdí, že účast Židů ve Výboru byla spíše symbolická, nicméně byla negativně zvýrazňována konzervativními kritiky hnutí, kteří tvrdili, že Výbor pro sjednocení a pokrok není ničím jiným než fasádou pro politické ambice tajného spolku židovských zednářů a sionistů:

„Though limited in extent, the Jewish participation was symbolically important because of the need for visible support from non-Muslim communities, and CPU propaganda did not fail to exploit it. The CUP’s conservative opponents, however, overestimated the support of the various Jewish community leaders. They alleged that the revolution itself was a Jewish-Freemason-Zionist plot and that the CUP was nothing more than a façade for a cabal of Salonican Jews, Freemasons, and Zionists who supposedly ruled the empire from behind the scenes since July 1908.“ (*Preparation for Revolution: Young Turks 1902-1908*, s. 260)

Sekta *Dönme* vždy sloužila v tureckém politickém a společenském životě spíše jako motiv živící protižidovské (resp. antisionistické) konspirační teorie. Takto Mustafa Kemal Atatürk byl považován za potomka členů *Dönme*. Obdobná antisemitská konspirační teorie živí také rétoriku současného tureckého prezidenta Erdogana, který ji využívá k umlčování opozice (viz článek *Secret Jewish Plot Against Turkey* publikovaný v deníku Ha-Arec. <https://www.haaretz.com/middle-east-news/.premium-the-secret-jewish-plot-against-turkey-1.6742265>). Komické je, že sám Erdogan byl v době, během níž zastával funkci premiéra Turecka, křivě obviňován z toho, že je „kryptožidem“ a svými snahami o desekularizaci Turecka prosazuje zájmy Izraele. Takto především v knize Ergüna Poyraze *Children of Moses* (2007).

Závěr:

Bakalářskou práci Terezy Brunerové hodnotím známkou **výborně** (1) a doporučuji k obhajobě.

V Praze, 11. června 2020

Mgr. David Biernot, Th.D.